

Decisiones Sacramentales, Theologicæ, Canonicæ, & Legales

In Quibus Tota materia Sacramentorum, Theologiæ Moralis, Juris Canonici, & Quæstiones plurimæ Juris Civilis explicantur, dilucidantur, & traduntur, Eruditionibus, Historiis, & Exemplis adornatæ ; Opus Episcopis, Vicariis, Parochis, Confessariis, aliisque Studiosis utile, ac jucundum In Libris novem ...

Via Lactea Sive Institutiones Iuris Canonici

Chiericato, Giovanni Maria

Augustæ Vindelicorum, 1730

Tit. IV. De Arbitris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94613](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94613)

cleantur; prout etiam Pacem Jordanum Tom. 3. lib. 14. tit. 2. ubi plene differit de iisdem.

T I T. III.

De Pactis, & Transactionibus.

Cum visum sit de Judiciis, & de Personis in iudicio agentibus, quoniam meticulosa Res est ad iudicium ire propter dubium eventum litium, unde sæpè res deciduntur sine iudicio, Paciscendo, seu Transigendo; ob id nunc tractatur de Pactis; & Transactionibus; & ita in effectu continuatur hic in princ. Pro cuius tituli expeditione videbimus;

1. Quid sit Pactum?
2. Quid sit Transactio?
3. Quot sint Pactorum species?
4. De quibus Rebus possit transigi, pacisque?
5. Qui sint effectus Pactorum, seu Transactionum?

Quò ad Primum. Pactum describitur, ut sit duorum vel plurium in idem placitum, atque consensus. Ita Vulpianus in l. 1. §. Est autem pactio. ff. eod. Et dicitur Pactum à Pactione, unde & pacis nomen appellatum est. d. l. 1. §. Pactum autem.

Quò ad Secundum. Transactio describitur ab eodem Vulpiano in l. 1. ff. de Transact. Ut sit de Re dubia, & lite incerta non gratuita facta Pactio. Et enim Transactio de sui natura requirit, ut aliquid detur, seu promittatur, aut remittatur. l. Transactio nullo dato. C. de Transact.

Quò ad Tertium. Variæ sunt Pactorum species; sed istæ duæ præcipuæ sunt: Vel enim alia dicuntur Pacta legitima, quæ sunt secundum Legis dispositionem; Alia illegitima, quæ à lege reprobantur, & inutilia sunt. l. Pacta, quæ contra. C. de Pact. Item pacta quædam in personam dicuntur, & sunt illa, quæ cum persona particulari sunt inita, nec personam egrediuntur. Quædam verò in rem nominantur, quæ sunt rei consideratione DD. in Rubric. ff. de Pact. Et quando pacta sint utilia, & quando inutilia, vide Goffr. in sua Summa in Rubr. de Pactis.

Quò ad Quartum. De omnibus rebus pacisci possumus, vel transigere, nisi aliqua sint, quæ prohibeantur; Unde etiam traditur pro Regula, quod regulariter pacta, inter quoscunque de re quacunque inita, sunt servanda. §. Et quidem hoc tit. c. Qualiter. ext. eod. de Pactis. l. Jurisgentium. §. At Prætor. ff. eod. Excipiuntur tamen nonnullæ res: & Primo pactum non valet, si apponatur super re, quæ non est in rerum natura. l. Donum. ff. de Contrahen. empt. Item non valet pactum interpositum super aliqua re, quæ non sit in nostro commercio; unde liber homo, Res sacra, Religiosa, & Sancta non potest in pactum deduci. §. Idem Juris. Inst. de inur. stipul. l. Impossibile. ff. de Reg. Jur. l. Inter stipulantem. §. Sacram. de Verb. oblig. Item cessat Pactum in colatione Rerum Spiritualium. cap. Quam pia l. q. 1. cum concord. Item Pactum de futura successione in Ecclesia Dei reprobatur. c. Accepimus. extr. eod. Item Pactum turpe, vel rei turpis, aut impossibile de jure, vel de facto nullam inducit obligationem. §. Quod si hoc tit. cap. fin. ubi de hoc. extr. eod. Sed tamen quandoque Juramento fir-

matum valet, etiam si aliàs non valuisset, ut si filia, dum nuptui traditur, cum Patre paciscatur, ut dote contenta, ad bona paterna nullum habeat regressum, si Juramento vallatum sit, servari debet; quod aliàs de Jure Civili non valet. l. Pactum quod dotali. C. de Pactis. l. Pactum quod dotali. C. de Collat. Et §. eod. hoc tit. c. Quamvis. eod. lib. 6. Hoc fallit in casu c. Si diligenti. de Foro comper. c. Tua. de Jurejuram. & l. Non dubium. C. de Legib. Item si agatur de eligendo sibi successorem per Pactum in beneficio Ecclesiastico contra d. c. Accepimus, auctoritas Papæ potest facere, ut tale pactum valeat. cap. Petisti. 7. quæst. 1. Et per Abb. in d. cap. Accepimus. Quamvis Papa non possit sibi Successorem eligere secundum Abb. in d. cap. Accepimus. Verum quia præter supradictas causas aliæ quamplures sunt, in quibus pactum non valet, idèò de his videndum est in cap. 1. & d. c. fin. eod. Ad idem etiam videndus est titulus in Institur. Civil. de inuril. stipul. Porro, quæ pacta fieri possunt in permutatione beneficiorum inter eosdem compermutantes; & quæ non? plenè ostenditur in meis Discordiis Forensibus de Beneficiis. Discord. § 1. nec non de Jurisdictione. Discord. § 1. quas Juvenem studiosum legere non pigeat, ut cognoscat, quæ Pacta sint valida? & quæ Simoniacæ?

Quò autem dictum est de Pactis, idem habet locum etiam in Transactionibus; itaut de omnibus rebus regulariter transigatur, nisi aliqua prohibeantur. §. Transactiones. h. t. c. 1. extr. de Transact. Transactio autem non valet facta super re spirituali. c. Constitutus. cap. Super eo. & cap. Præterea. extr. de Transact. quamvis amicabile compositio valeat etiam super re hujusmodi; ita traditur in d. c. Super eo. & ibi Abb. Nec super re litigiosa, nec super causa Matrimonii licitum est transigere. cap. fin. de Transact. Quos enim Deus conjunxit, homo non separet. cap. Quos Deus 33. q. 2. c. Inter corporalia. de Translat. Pralat. & §. fin. h. tit.

Quò ad Postremum. Effectus Pactorum est, ut obligationem inducant: Nullus enim ea, quæ de labiis suis procedunt, debet facere irrita. §. Et quidem. h. tit. cap. Juramentis. 22. q. 5. Et alibi studiosè agendum est, ut ea, quæ promittuntur, opere compleantur. c. Qualiter. extr. de Pactis. Et hoc adeò verum est, ut etiam Indultis Apostolicis per Pacta potest derogari. §. Quod quidem h. t. cap. 1. de Pactis in 6. Quod habet locum non solum in pacto, quod subsequitur Privilegium. cap. Cum Olim. de Prescript. Sed etiam de pacto antecedenti, nisi in Indulto fiat mentio de pacto. cap. ex multiplici. de Decimis. Clem. Dudum. de Sepult. Transactionis autem effectus est, ut finem litibus imponat. c. 1. de Transact. Unde etiam Sententiæ æquiparatur. l. Non minorem. C. de Transact.

T I T. IV.

De Arbitris.

Quoniam, ut Judicia evitentur, sæpè evenit, ut partes communi consensu ad arbitros declinent, §. 1. supr. tit. prox. ob id nunc de Arbitris tractatur; & pro expeditione Tituli videbimus:

1. Qui sint Arbitri?
2. Qui possunt esse Arbitri?
3. Quæ in Arbitris committere possunt?

4. Qua

4. Qua possint compromitti?

5. Quid sit Compromissum?

6. Quando expirat?

Quò ad Primum. Arbitri propriè dicuntur, qui nullam potestatem habentes consensu litigantium in Judices eliguntur; in quos compromittitur, ut eorum sententiæ stetur. *§. 1. hoc tit. cap. A Judicibus. 2. q. 7. extat tit. de Arbitris.*

Quò ad Secundum. Regula est generalis, omnes posse esse Arbitros, nisi ratio specialis aliquos prohibeat. *§. Cateri. hoc tit. cap. Inter corporalia. de Translat. Pralat. l. 3. §. Tamen si. & l. Pedius. cum l. seqq. ff. eodem.* Prohibentur autem primo loco Servi, & Monachi, & Regulares. *d. l. Pedius. §. 1. cap. Monachi. & cap. De presentium. 16. q. 1. Hæretici, Apostatae, Schismatici, Infideles, & Excommunicati propter proprium delictum. §. Sed neque. hoc tit.* Et quamvis non sint Jura, quæ de his expresse loquantur, attamen ex mente Jurium ferè indubitata opinamur communiter, non posse hos Arbitros fieri, ut tradit *Perus. in suo Tractat. de Arbitr. lib. 4. cap. 6. & cap. 9.* Item Laici super re spirituali regulariter non assumuntur, nisi eis sit Clericus adjunctus; vel in eos Auctoritate Apostolica compromittatur. *§. Sed nec. hoc tit. c. Cum contingit. c. Per tuas. eod.* Et nota, quòd Laicus prohibetur esse Arbitrator in re spirituali ratione honestatis; unde tollitur contrarium in *d. l. Pedius*; ubi Servus non potest esse Arbitrator, etiam si alius habilis ei associetur: Cui contrario respondetur; id ex eo esse, quia Servus est merè incapax; ita Abb. in *d. c. Per tuas.* Huc accedat, quòd neque Fœmina potest esse Arbitrator, nisi hoc permittat regionis consuetudo. *§. Fœmina. h. r. cap. Dilecti. ext. eod.* Hoc autem, quòd de consuetudine dicitur, intelligitur de Mulieribus præ excellentibus, & nuptis Viris Principibus, ita quòd Principatus pertineat ad Virum: nam si Mulier haberet Principatum proprio Jure, tunc non indigeret consuetudine, sed esset Jure communi munita, ut per Abb. & Innoc. in *d. cap. Dilecti.* Et ex supradictis etiam adverte, quòd Mulier non prohibetur judicare ratione incapacitatis, sed propter honestatem, quod patet ex eo, quia per consuetudinem potest id facere. *arg. c. Quanto. de Foro compet. & cap. Causam. de Prescript.* Et tandem observa, quòd etiam in Judicem ordinarium, vel delegatum possumus compromittere. *§. Sed etsi. hoc tit. cap. Olim. c. Immutat. eod. cap. Nisi de Præbend.*

Quò ad Tertium. Regula itidem generalis est, posse omnes proprias causas in Arbitros compromittere, dummodo sint ætatis legitimæ, & plenum habeant Judicium; & possint de Re, seu Actione ad libitum disponere. Hinc Servus, Monachus, & similes compromittere non possunt. *d. cap. Monachi. d. c. De presentium. 16. q. 1.* Et plenius, quæ personæ non possint compromittere, vide per D. Jo. Bapt. *Perus. in suo egregio Tractatu de Arbitr. in 2. libr. per tot.*

Quò ad Quartum. Regulariter de omnibus causis potest fieri Compromissum, nisi speciali ratione aliquæ majores prohibeantur. Et primò prohibentur causæ liberales. *c. penult. eod. l. Non distinguemus. §. De liberali. eod. Matrimoniorum. c. Causa in fin. de Restit. in integr. §. Quod autem. hoc tit. Filiationum. l. Abdicatis. C. de Patr. pot. Monachationum; ut per DD. in d. l. Non distinguemus. d. §. De liberali. Restitutionum. l. fin. C. Ubi, & apud quem d. c. Causa in princ. Criminales. d. c.*

causa. d. l. Non distinguemus. §. Julianus. Et in quantum hic dicitur de Matrimonio, intelligendum est de Matrimonio carnali; nam de spirituali clarum est, quòd potest compromitti. *cap. Qui approper. de Elect. d. §. Quod autem.* Et de hac materia vide eundem *Perus. in d. suo Tractat. lib. 3. per totum.*

Quò ad Quintum. Compromissum, quod est quædam species transactionis, & Judicium imitatur. *l. 1. ff. de Recept. Arbitr. nihil aliud est, quam amicabile quædam conventio, qua difficultas arbitrio amici, vel amicorum communium decidenda committitur ex partium consensu, & voluntate. l. 3. ff. eod.*

Quò ad Postremum. Solvitur Compromissum: Primò Sententia, quando scilicet de omnibus, de quibus compromissum fuerit, Arbitrator pronuntiavit. *§. Finiuntur. hoc tit. l. Quid tamen. ff. eod.* Secundo Temporis lapsu, quando scilicet terminus compromisso comprehensus re infecta labitur. *§. Lapsus hoc tit. l. Si cum dies. ff. eod.* Item finitur Morte tam compromittentium, quam Arbitrorum, quam Arbitrorum, nisi specialiter in compromisso sit facta mentio hæredum ipsorum compromittentium. *cap. Ex parte. eod.* Et quòd dicitur de Arbitris habet locum, etiam si unus tantum mortuus sit, nisi aliud sit expressum in compromisso; nam expirat compromissum quòd ad omnes. *c. Uno delegatorum. ubi notatur de Off. delegat.* Verum quia multis aliis modis compromissum finitur; ideo de his plenissime poteris videre apud eundem *Perusinum in dict. suo Tractat. de Arbitr. lib. 1. 3. per totum.*

TIT. V.

De in Jus vocando.

Quoniam, si partes neque Pactionibus, neque Transactionibus, aut Compromissis concordēs reddi possint, ad Judicium veniendum est, cujus initium & in Jus vocatio, nempe Citatio. *§. Omnium. hoc tit. §. fin. Instit. Civil. de Penā tem. litig.* Ob id de hac materia in præsentī titulo tractatur; circa cujus explicationem videbimus:

1. Quid sit in Jus vocare?

2. Qui possint in Jus vocare?

3. Qui vocari?

4. Quibus ex causis vocatio nulla fiat?

Quò ad Primum. In Jus vocatio est Juris expediendi causa vocare. *l. 1. ff. eod.* Atque vocatio in Jus est principium Judicii, ut jam dixi.

Quò ad Secundum. Illi omnes possunt in Jus vocare, qui possunt in Judicio esse, & reverentiam non debent; quoniam qui reverentiam præstare debent, si vocant, tenentur prius veniam impetrare; ut est Filius, Libertus, & similes personæ. *l. 4. cum aliquibus sequentibus. ff. eod.*

Quò ad Tertium. Possunt itidem in Jus vocari hi omnes, cum quibus Judicium esse potest, & qui legitimam habent personam standi in Judicio. *l. 1. & tot. tit. C. Qui legit. person. habent standi. &c.* Hinc pupillus, servus inutiliter vocatur. *l. 1. c. Qui legit. pers. l. Servus. C. de Judicio.*

Quò ad Ultimum. Illud in primis est sciendum, necessariam esse vocationem in Jus, quia non potest aliquis non vocatus, & indefensus damnari. *l. Absentem. ff. de Pen. l. De unoquoque. ff. de Re jud.* Attamen ista vocatio redditur nulla ex quatuor causis. Primò ex personæ qualitate, veluti si quis vocetur comparere coram Judice non suo. *§. Fit aut. h. r. c. Ex litteris. De Offic. delegat. l. 1. c. Ex litteris. De Offic. delegat. l. 1. c. Ex litteris.*